

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (andra avdelningen)

den 8 mars 2018*

”Begäran om förhandsavgörande – Immateriell och industriell äganderätt – Förordning (EG) nr 6/2002 – Gemenskapsformgivning – Artikel 8.1 – Detaljer i en produkts utseende som uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion – Bedömningskriterier – Huruvida det finns alternativa formgivningar – Huruvida en ’objektiv betraktare’ uppfattning ska beaktas”

I mål C-395/16,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Oberlandesgericht Düsseldorf (Düsseldorfs regionala överdomstol, Tyskland) genom beslut av den 7 juli 2016, som inkom till domstolen den 15 juli 2016, i målet

DOCERAM GmbH

mot

CeramTec GmbH,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Ilešič, domstolens ordförande K. Lenaerts, tillika tillförordnad domare på andra avdelningen, samt domarna A. Rosas, C. Toader och E. Jarašiūnas (referent),

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitiesekreterare: handläggaren M. Aleksejev,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 29 juni 2017,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- DOCERAM GmbH, genom M. Bergermann, Rechtsanwalt, och P. Rättsch, Patentanwalt,
- CeramTec GmbH, genom M. A. Mittelstein och A. Bothe, Rechtsanwälte,
- Greklands regering, genom G. Alexaki, i egenskap av ombud,
- Förenade kungarikets regering, genom J. Kraehling och G. Brown, båda i egenskap av ombud, biträdda av B. Nicholson, barrister,

* Rättegångsspråk: tyska.

– Europeiska kommissionen, genom J. Samnadda och T. Scharf, båda i egenskap av ombud,
och efter att den 19 oktober 2017 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,
följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 8.1 i rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning (EGT L 3, 2002, s. 1).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Doceram GmbH och CeramTec GmbH. Målet rör intrång i rätten till gemenskapsformgivningar.

Tillämpliga bestämmelser

- 3 I skälen 5, 7 och 10 i förordning nr 6/2002 anges följande:

”(5) Av denna anledning bör en gemenskapsformgivning skapas som är direkt tillämplig i varje medlemsstat, eftersom det endast på detta sätt är möjligt att genom en ansökan till Byrån för harmonisering inom den inre marknaden (varumärken och formgivning) i enlighet med ett gemensamt förfarande enligt en enda lagstiftning erhålla ett formskydd för ett område som omfattar alla medlemsstater.

...

(7) Ökat skydd för industriell formgivning stimulerar inte endast de enskilda formgivarna att bidra till gemenskapens samlade höga kompetens på området, utan främjar också innovation och utveckling av nya produkter och investeringar i produktionen av dessa.

...

(10) Teknisk innovation bör inte hämmas genom att formskydd beviljas för detaljer med uteslutande teknisk funktion. Med detta menas inte att en formgivning måste ha ett estetiskt värde. På samma sätt bör driftskompatibiliteten mellan produkter från olika tillverkare inte försvåras genom att skyddet utsträcks till att omfatta en formgivning av mekaniskt sammanfogande delar. Detaljer i en formgivning som av dessa skäl inte omfattas av skyddet bör därför inte vägas in när en bedömning görs om andra detaljer av formgivningen uppfyller kraven för skydd.”

- 4 I artikel 3 i förordningen föreskrivs följande:

”I denna förordning avses med

- a) *formgivning*: en produkts eller en produktdels utseende som beror av detaljer som finns på själva produkten och/eller i produktens ornament och som särskilt kan vara linjer, konturer, färger, form, ytstruktur och/eller material,
- b) *produkt*: alla industriellt eller hantverksmässigt framställda föremål, inklusive delar som skall hopmonteras till en sammansatt produkt, förpackningar, utstyrsel, grafiska symboler och typografiska typsnitt, dock med undantag av datorprogram,

...”

5 I artikel 4.1 i förordning nr 6/2002, med rubriken ”Skyddskrav”, föreskrivs följande:

”En formgivning skall skyddas som en gemenskapsformgivning i den mån den är ny och särpräglad.”

6 I artikel 5 i samma förordning, med rubriken ”Nyhet”, föreskrivs följande:

”1. En formgivning skall betraktas som ny om ingen identisk formgivning har gjorts tillgänglig för allmänheten

...

2. Formgivningar skall betraktas som identiska om deras utseende endast skiljer sig åt på oväsentliga punkter.”

7 Artikel 6 i förordning nr 6/2002, med rubriken ”Särprägel”, har följande lydelse:

”1. En formgivning skall anses ha särprägel om det helhetsintryck som en kunnig användare får av formgivningen, skiljer sig från det helhetsintryck en sådan användare får av en formgivning som har gjorts tillgänglig för allmänheten

...”

8 I artikel 8.1 i denna förordning föreskrivs följande:

”Ett gemenskapsformskydd kan inte erhållas för sådana detaljer i en produkts utseende som uteslutande är betingade av en teknisk funktion.”

9 I artikel 10.1 samma förordning föreskrivs följande:

”En gemenskapsformgivnings skyddsomfång skall omfatta varje formgivning som inte ger en kunnig användare ett annat helhetsintryck.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

10 DOCERAM är ett bolag som tillverkar komponenter av teknisk keramik. Bolaget tillhandahåller bland annat centreringsstift till bilindustrin, textilmaskinindustrin och verkstadsindustrin. DOCERAM är innehavare av flera registrerade gemenskapsformgivningar för centreringsstift i tre olika geometriska former och det finns sex olika typer av varje form.

11 Även CeramTec tillverkar och saluför centreringsstift av samma slag som dem som skyddas av DOCERAM:s formgivningar.

12 DOCERAM väckte talan mot CeramTec om förbudsföreläggande vid Landgericht Düsseldorf (Düsseldorfs regionala domstol, Tyskland) och hävdade att CeramTec hade gjort intrång i dess gemenskapsformgivningar. CeramTec framställde i sin tur ett genkärsmål om ogiltigförklaring av de omtvistade formgivningarna och gjorde gällande att detaljerna i de berörda produkternas utseende uteslutande var betingade av en teknisk funktion.

13 Landgericht Düsseldorf (Düsseldorfs regionala domstol) ogillade DOCERAM:s talan och förklarade de omtvistade formgivningarna ogiltiga, med motiveringen att de inte var skyddade enligt artikel 8.1 i förordning nr 6/2002.

- 14 DOCERAM överklagade den domen till Oberlandesgericht Düsseldorf (Düsseldorfs regionala överdomstol, Tyskland). Den hänskjutande domstolen har i synnerhet påpekat dels att de aktuella formgivningarna är nya och har särprägel, dels att det finns alternativa formgivningar för de berörda centreringstiften, vilka inte är skyddade enligt gemenskapsformgivningslagstiftningen. Nämnda domstol anser därför att det är nödvändigt att fastställa huruvida den omständigheten att det finns sådana alternativa formgivningar leder till slutsatsen att de aktuella detaljerna i nämnda produkters utseende inte omfattas av artikel 8.1 i förordning nr 6/2002, eller om det även ska prövas huruvida den tekniska funktionen var den enda faktorn som formade detaljerna.
- 15 Den hänskjutande domstolen har påpekat att det finns olika synsätt i rättspraxis och i doktrinen i denna fråga. Enligt det ena synsättet är det enda rekvisitet i artikel 8.1 i förordning nr 6/2002 huruvida det finns alternativa formgivningar som garanterat kan utföra samma tekniska funktion, eftersom det i så fall visar att den aktuella formgivningen inte uteslutande är betingad av en teknisk funktion i den mening som avses i nämnda bestämmelse. Enligt det andra synsättet är nämnda bestämmelse tillämplig när de olika detaljerna i en produkts utseende uteslutande betingas av att det är nödvändigt att finna en teknisk lösning och när de estetiska övervägandena inte har någon betydelse. Det finns således i det fallet inte någon kreativ verksamhet som förtjänar skydd enligt formgivningslagstiftningen.
- 16 Mot denna bakgrund beslutade Oberlandesgericht Düsseldorf (Düsseldorfs regionala överdomstol) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:
- ”1) Är det fråga om en sådan tekniskt betingad funktion i den mening som avses i artikel 8.1 i [förordning nr 6/2002] som utesluter skydd även när utformningen inte har någon betydelse för produktens design, utan den enda faktorn som är avgörande för designen är den (tekniska) funktionaliteten?
- 2) Om domstolen besvarar den första frågan jakande: Ur vilken synvinkel ska det bedömas huruvida formgivningen av en produkt har valts endast av funktionella skäl? Ska en objektiv betraktares uppfattning anses avgörande och hur ska denne i så fall definieras?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 17 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 8.1 i förordning nr 6/2002 ska tolkas så, att det för att kunna bedömas huruvida detaljerna i en produkts utseende uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion är avgörande om det finns alternativa formgivningar, eller ska det i stället fastställas huruvida den funktionen är den enda faktorn som har format detaljerna.
- 18 I artikel 8.1 i förordning nr 6/2002 föreskrivs att ett gemenskapsformskydd inte kan erhållas för sådana detaljer i en produkts utseende som uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion.
- 19 Vad beträffar begreppet ”detaljer i en produkts utseende som uteslutande är betingade av en teknisk funktion” ger varken artikel 8.1 i förordning nr 6/2002 eller någon annan bestämmelse i denna förordning eller Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG av den 13 oktober 1998 om mönsterskydd (EGT L 289, 1998, s. 28), vilket, såsom även generaladvokaten har påpekat i punkt 36 i sitt förslag till avgörande, ligger till grund för innehållet i artikel 8.1, någon klarhet i hur detta begrepp ska förstås. Vad gäller innebörden av detta begrepp hänvisas det inte heller till de nationella rättsordningarna, vare sig i förordningen eller i direktivet.

- 20 Enligt domstolens fasta praxis följer det av kravet på en enhetlig tillämpning av unionsrätten att när en unionsbestämmelse inte innehåller någon hänvisning till medlemsstaternas rättsordningar för fastställandet av ett visst begrepp, ska begreppet ges en självständig och enhetlig tolkning inom hela unionen, med beaktande inte endast av ordalydelsen i den aktuella bestämmelsen utan även av det sammanhang i vilket bestämmelsen förekommer och det mål som eftersträvas med den lagstiftning som bestämmelsen ingår i (dom av den 19 juli 2012, A, C-33/11, EU:C:2012:482, punkt 27, och av den 7 september 2017, Schottelius, C-247/16, EU:C:2017:638, punkt 31 och där angiven rättspraxis).
- 21 Således är begreppet ”detaljer i en produkts utseende som uteslutande är betingade av en teknisk funktion” ett självständigt begrepp i unionsrätten, vilket ska tolkas enhetligt i samtliga medlemsstater.
- 22 Vad inledningsvis beträffar ordalydelsen i artikel 8.1 i förordning nr 6/2002 kan det – med hänsyn till att det inte finns någon definition av begreppet – konstateras att det däri inte fastställs något villkor för bedömningen av huruvida de aktuella detaljerna i en produkts utseende uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion. Det framgår således varken av den artikeln eller av någon annan bestämmelse i förordningen att det förhållandet att det finns alternativa formgivningar som kan uppfylla samma tekniska funktion som den aktuella produktens funktion skulle vara det enda villkoret som gör det möjligt att fastställa om artikeln ska tillämpas.
- 23 Vad vidare gäller det sammanhang i vilket artikel 8.1 i förordning nr 6/2002 förekommer, ska det påpekas att nämnda bestämmelse ingår i avsnitt 1 i avdelning II i förordningen, vilket har rubriken ”Skyddskrav”, och omfattar de situationer då ett gemenskapsformskydd inte kan erhållas för sådana detaljer i en produkts utseende som uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion. Det följer av skäl 10 i nämnda förordning att den omständigheten att formskydd inte erhålls i sådana situationer inte innebär att en formgivning måste ha ett estetiskt värde. Det är därför inte nödvändigt, såsom även generaladvokaten har påpekat i punkt 27 i sitt förslag till avgörande, att den aktuella produktens utseende har en estetisk aspekt för att det ska kunna skyddas enligt den förordningen.
- 24 I artikel 3 a i förordning nr 6/2002 definieras emellertid begreppet ”formgivning” som en produkts eller en produkt dels utseende som beror av detaljer som finns på själva produkten eller i produktens ornament och som särskilt kan vara linjer, konturer, färger, form, ytstruktur och/eller material. I artikel 6.1 i förordningen som rör en formgivnings särprägel, vilket är ett av villkoren för att erhålla skydd, och i artikel 10.1 i samma förordning, vilken avser skyddsomfånget, hänvisas det dessutom till det ”helhetsintryck” som en kunnig användare får av formgivningen.
- 25 Härav följer att inom ramen för regelsystemet i förordning nr 6/2002 är utseendet av avgörande betydelse för en formgivning (dom av den 21 september 2017, Easy Sanitary Solutions och EUIPO/Group Nivelles, C-361/15 P och C-405/15 P, EU:C:2017:720, punkt 62).
- 26 Ett sådant konstaterande tycks emellertid stödja en tolkning av artikel 8.1 i förordning nr 6/2002, enligt vilken tolkning nämnda bestämmelse utesluter skydd enligt förordningen i de fall då behovet att fylla en teknisk funktion hos den aktuella produkten är den enda faktorn som har lett till att formgivaren har valt en viss detalj i produktens utseende medan andra typer av överväganden, i synnerhet sådana överväganden som är knutna till den visuella aspekten av produkten, inte har haft någon betydelse vid valet av detaljen.
- 27 Slutligen bekräftas en sådan tolkning av nämnda bestämmelse dessutom av det mål som eftersträvas i förordning nr 6/2002.
- 28 Det framgår nämligen av skälen 5 och 7 i nämnda förordning att dess mål är att skapa en gemenskapsformgivning som är direkt tillämplig i varje medlemsstat och som skyddas i ett område som omfattar alla medlemsstater, samt att genom att ge ökat skydd för industriell formgivning främja innovation och utveckling av nya produkter och investeringar i produktionen av dessa.

- 29 Vad i synnerhet beträffar artikel 8.1 i förordning nr 6/2002, jämförd med skäl 10 i samma förordning, syftar nämnda bestämmelse till att säkerställa att teknisk innovation inte hämmas av att sådana detaljer i en produkts utseende som uteslutande är betingade av en teknisk funktion skyddas.
- 30 Om det emellertid var så, såsom även generaladvokaten har påpekat i punkterna 40 och 41 i sitt förslag till avgörande, att det räckte att det fanns alternativa formgivningar som kunde fylla samma tekniska funktion som den i den aktuella produkten för att artikel 8.1 i förordning nr 6/2002 inte skulle vara tillämplig, skulle det inte kunna uteslutas att en ekonomisk aktör skulle kunna registrera flera olika tänkbara former av en produkt – som har sådana detaljer i dess utseende som uteslutande är betingade av en teknisk funktion – som gemenskapsformgivning. Detta skulle göra det möjligt för en sådan aktör att för en sådan produkt komma i åtnjutande av ett i praktiken exklusivt skydd som motsvarar det som ett patent erbjuder, utan att vara underställd de villkor som är knutna till ett patentskydd. Detta skulle vidare kunna hindra konkurrenter från att erbjuda en produkt som har vissa funktionella detaljer eller begränsa antalet möjliga tekniska lösningar och skulle således förta artikel 8.1 sin ändamålsenliga verkan.
- 31 Mot bakgrund av vad som ovan anförts finner domstolen att artikel 8.1 i förordning nr 6/2002 utesluter att gemenskapsformskydd erhålls för detaljer i en produkts utseende när andra typer av överväganden än att produkten behöver fylla en teknisk funktion, och i synnerhet sådana överväganden som är knutna till den visuella aspekten, inte har haft någon betydelse vid valet av detaljerna. Detta är fallet även om det finns andra formgivningar som kan säkerställa samma funktion.
- 32 Mot denna bakgrund ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 8.1 i förordning nr 6/2002 ska tolkas så, att det för att kunna bedöma huruvida detaljerna i en produkts utseende uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion, ska det fastställas att den funktionen är den enda faktorn som har format detaljerna. Det förhållandet att det finns alternativa formgivningar är inte avgörande i detta hänseende.

Den andra frågan

- 33 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida artikel 8.1 i förordning nr 6/2002 ska tolkas så, att fastställandet av huruvida de aktuella detaljerna i en produkts utseende uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion ska göras utifrån en ”objektiv betraktares” uppfattning.
- 34 I detta hänseende påpekar domstolen att det i förordning nr 6/2002 inte preciseras på vilket sätt det ska bedömas huruvida de aktuella detaljerna i en produkts utseende är betingade av produktens tekniska funktion.
- 35 I artikel 6.1 och artikel 10.1 i förordning nr 6/2002 föreskrivs det vidare uttryckligen att bedömningen av huruvida nämnda artiklar är tillämpliga ska göras utifrån det helhetsintryck som en ”kunnig användare” får av en formgivning. Det föreskrivs däremot inte i artikel 8.1 i samma förordning att en ”objektiv betraktares” uppfattning ska beaktas vid tillämpningen av den artikeln.
- 36 Det ankommer i detta sammanhang – med hänsyn till det mål som eftersträvas i förordning nr 6/2002, vilket bland annat, såsom framgår av punkt 28 ovan, är att skapa en gemenskapsformgivning som är direkt tillämplig och skyddad i samtliga medlemsstater – på den nationella domstolen att när den fastställer huruvida de aktuella detaljerna i en produkts utseende omfattas av artikel 8.1 i nämnda förordning, beakta samtliga relevanta och objektiva omständigheter i varje enskilt fall.
- 37 En sådan bedömning ska, såsom även generaladvokaten har påpekat i punkterna 66 och 67 i sitt förslag till avgörande, i synnerhet göras med hänsyn till den aktuella formgivningen, objektiva omständigheter som indikerar de skäl som inverkat på valet av detaljerna i den aktuella produktens utseende och

uppgifter om produktens användningsområde, samt huruvida det finns andra alternativa formgivningar som kan fylla samma tekniska funktion, i den mån sådana omständigheter, uppgifter eller nämnda förekomst kan styrkas av tillförlitlig bevisning.

- 38 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra tolkningsfrågan besvaras enligt följande. Artikel 8.1 i förordning nr 6/2002 ska tolkas så, att det vid fastställandet av huruvida de aktuella detaljerna i en produkts utseende uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion i den mening som avses i den bestämmelsen ankommer på den nationella domstolen att beakta samtliga relevanta och objektiva omständigheter i varje enskilt fall. Det är i detta hänseende inte nödvändigt att utgå från en ”objektiv betraktares” uppfattning.

Rättegångskostnader

- 39 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (andra avdelningen) följande:

- 1) **Artikel 8.1 i rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning ska tolkas så, att det för att kunna bedöma huruvida detaljerna i en produkts utseende uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion, ska det fastställas att den funktionen är den enda faktorn som har format detaljerna. Det förhållandet att det finns alternativa formgivningar är inte avgörande i detta hänseende.**
- 2) **Artikel 8.1 i förordning nr 6/2002 ska tolkas så, att det vid fastställandet av huruvida de aktuella detaljerna i en produkts utseende uteslutande är betingade av produktens tekniska funktion i den mening som avses i den bestämmelsen ankommer på den nationella domstolen att beakta samtliga relevanta och objektiva omständigheter i varje enskilt fall. Det är i detta hänseende inte nödvändigt att utgå från en ”objektiv betraktares” uppfattning.**

Underskrifter